

Per Øverland: Historieglimt 285 – To samtaler på Lade

Her skal vi gå langt tilbake i historien, men likevel skrive om hverdagsliv og vanlige spørsmål. Den danske dikteren Adam Oehlenschläger som preget den danske og norske romantikken, valgte ofte norske emner for sin diktning. Om den mest kjente av Ladejarlene har han skrevet et skuespill i fem akter med tittel: «*Hakon Jarl hiin Rige*». Det er kalt «*Et Sørgepil*» fordi det ender med Karks mord på sin herre. Dikteren tar seg en del dikteriske friheter, men i all hovedsak følger han Snorre Sturlassons beretning om jarlen Håkon Sigurdsson på Lade. Sørgepillet dreier seg om jarlen som eldre og frem til hans død. Det er et forholdsvis kort tidsrom. Han hadde i lang tid vært Norges styringsmann og planlegger å utrope seg til konge. Ryktene sier at Olav Tryggvasson har forlatt Dublin og nådd land ved øya Moster. Olav var ætling av Harald Hårfagre og krevde kongenavn med stor rett. En av jarlens svakheter var at han ville ha omgang med mange kvinner og hadde derfor et lurvete rykte.

Dette danner rammen om de to samtalene som står fremst i første akt. Selv om de begge er oppdiktet, har dikteren hatt så gode historiske kunnskaper og evne til å leve seg inn i situasjonen, at vi kjenner oss igjen og kan leve oss inn deres livsforhold. Begge foregår ved Lade gård. Den første er en samtale mellom to trelle. Den andre er mellom to søstre og starter ved den hellige lund med gudestøttene på Lade. De to trelle er Kark og Grib. Kark, som i sørgepillet kalles Karker, er jarlens fremste tjener, som jo blir en hovedperson i sluttspillet på Rimol gård i Melhus. Grib er slaven til kjøpmannen Thore, kalt Thorer, Klake. Den første samtalen lyder slik:

Kark: Hør, hvor de støyer! For en lystighet! Jeg hører Thore Klakes røst, din herre. Han snakker om sin utenlandske reise.

Grib: Det gjør han vel i; den er verd å høre. Hvordan han fikst har tusket sine varer rundt på hver en kyst, i alle byer. Han har fått gull og sølv i mengder. Et listig og kløktig hode har min husbonde. Han burde levd under Harald Gråfell.

Kark: Hvorfor nettopp under ham?

Grib: Det var en konge som hjalp frem kjøpmannsskap og landets oppkomst. Han var en konge som til nytte for sitt land, la bort purpurkappen med sitt gull og svøpte seg ydmykt i saueskinn.

Kark: Er det derfor han ble kalt Harald Gråfell?

Grib: Til evig ære, ja, naturligvis. En høkerkonge! Hele hans flåte var pæreskuter. Septeret hans var et alenmål. En herlig helt!

Kark: Ta deg vel i akt så du ikke roser han altfor mye! Nå hersker jarlen og han liker ikke at det snakkes for mye om de andre.

Grib: Takk for rådet ditt, gode venn!

Kark: Selv takk! Hør, fortell nå meg også noe. Vi hører ikke noe. Vi må sitte her og kukkelure i vår ensomhet.

Grib: Ja, tenk om vi våget å gå inn og sette oss ved bordet og med ulenket hånd gripe gullhornet slik som de frie menn kan!

Kark: Hjelp for noen forvorpne ord! Vær forsiktig og finn deg i din skjebne! Vi er nå en gang født i trellestand.

Grib: Og dermed dysser du din sjel i dvale?

Kark: Hvorfor ikke? Det en ikke kan endre, det får bli som det er.

Grib: Ja visst!

Kark: Hva er det vi mangler? Har vi ikke kommet langt frem? Du liker Thore Klake. Hakon liker meg. Jeg har det nok bedre enn deg. Din husbonde er bare en kjøpmann. Min derimot er mer, han er en jarl. Han er den fornemste jarl i hele landet og har seksten andre under seg. Han er ferdig til å bli konge. Er ikke min skjebne god? Tidligere måtte jeg kjøre plogen, skuffe møkk og sove mang en natt i grishuset. Nå har jeg gode klær, herlig mat, lite å gjøre, vinterstuen er lun og sjelden får jeg pryl.

Her må vi avbryte samtalen for å få plass til noe av samtalen mellom de unge damene. Den er mellom Astrid og Gudrun, døtre av smeden Bergthor som også er lagmann i Trøndelag. Jentene har kommet inn i lunden som dikteren forestiller seg å ha tolv steinstøtter av tolv guder med Odin i midten.

Astrid: Gudrun! Gudrun! Hvor er det du fører meg hen? Hva er det vi drister oss til? De høye Guders lund hvor ingen uinnviet får komme!

Gudrun: Den som elsker trofast og oppriktig, er innvidd og der gjør du som jeg.

Astrid: Mitt hjerte banker. Søster! Ser du, ser du, de store Guder, hvor de staa alvorligt, og skue strengt og truende herved? Fortørn ei Guderne, min Søster, kom!

Gudrun: Ei see de alle lige strengt herved; den høie Frigga smiler moderlig. Seer du hist den smekre, skjønne Freia? O, ei blot moderlig, men elskovsfuld hun skuer hid til sine unge døtre.

Astrid: Hun frydes ved din sieldne skjønhed, Gudrun! Hun veed, som hver en Norges ungersvend, at du est Lunde-Sol.

Gudrun: Min gode Astrid! Gak du nu ikkun hjem foran, og lav vor fader nadverden til rette smukt, han smedder paa Jarl Hakons Kongekrone. Naar han holder inde med sit arbeid, da er han træt og hungrig, som den bedste. Gak du foran, jeg følger dig, saasart jeg har faaet færdig denne blomsterkrands.

Astrid: Forgjeves arbeid kun! Hvortil den pynt? Orm kommer, veed du jo, dog ei i aften. I morgen er den vissen.

Gudrun: Gaa foran, og lad mig ene!

Astrid: Nu, du er forelsket. Forelskede søger ensomhed. Naturligt! O see, hvor solen hist gaar deiligt ned og titter med sin purpurøde lue ind i det sorte krat! Saaledes titter den ene Lunde-Sol hen paa den anden. (Hun gaar)

Gudrun: Nu er jeg ene. Store, hellige Guder! Fortørnes ei, at en uskyldig mø indtriner med en bange, frygtsom fod i eders hemmelige, dunkle lund. O, skjønne Freia! Min Gudinde, min! Siig tør jeg vove det? Her har jeg flettet en krands af dine hulde blomster.

Hun avslutter snart sin bønn og blir overrasket av jarlen.